



Олена БЕРЕЖНЮК
*студентка Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*
науковий керівник –
кандидат економічних наук,
доцент кафедри телебачення і радіомовлення
Сергій СЕРБІН

УДК 811.161.2(075)

ВИМОГИ ДО РАДІОІНТЕРВ'Ю

Стаття містить загальний огляд особливостей інтерв'ю, аналіз відповідності жанру на українському радіо методичним порадам. На основі інтерв'ю інформаційного і розважального форматів автор ілюструє низьку підготовку вітчизняних радіожурналістів.

Ключові слова: журналістика, вимоги, радіоінтерв'ю.

Роботу радіожурналіста важко уявити без використання інтерв'ю. Використовуючи інтерв'ю як метод комунікації, дослідники збирають інформацію у багатьох галузях науки, зокрема в психології, соціології, юриспруденції та ін. Збір інформації через використання інтерв'ю у цих галузях науки можна трактувати в якості бесіди, що вибудовується через безпосередній контакт інтерв'юера з респондентом. Однак у журналістиці інтерв'ю становить бесіду журналіста із джерелом інформації (інтерв'юера з інтерв'юованим) на соціальну вагому тему [1, с. 84].

Постановка проблеми. Поняття інтерв'ю можна тлумачити з комунікаційної та інформаційної точок зору. Комунікативний аспект інтерв'ю дозволяє використовувати його як метод обміну інформацією між комунікаторами. Інформаційний передбачає збір інформації та обмін нею, виробництво, розподіл, обіг (поширення) різножанрового інформаційного продукту та його споживання активним слухачем. За комунікаційного підходу, інтерв'ю – це спілкування між двома людьми (комунікаторами) у форматі запитань-відповідей, результатом якого є обмін інформацією і знаннями. Цей аспект інтерв'ю розглядає В. Різун у праці «Теорія масової комунікації» [8, с. 41].

Інформаційний підхід до інтерв'ю передбачає можливість використання журналістом результатів розмови для виробництва новин, репортажів, фічерів, коментарів, оглядів та інших жанрів, включно з інтерв'ю в прямому ефірі. Текст жанру інтерв'ю характеризується композиційною і сюжетною завершеністю: включає групу взаємозв'язаних і взаємообумовлених питань у межах визначеної теми. Можливе групування або перегрупування відповідей, які висвітлюють тему з більшою або меншою повнотою, на основі принципу конструктивізму. Головна вимога для вибору теми інтерв'ю – злободенність і суспільна значущість. У вітчизняному радіомовленні інтерв'ю часто відходить від класичного зразка. Специфіка цього радіожанру вимагає від журналіста постійного підтримання уваги слухача, заохочення його інтересу. Натомість інтерв'ю в ефірі перетворюється у беззмістовну розмову, яка розсіює увагу та притупляє інтерес. Тому важливо, щоби у практиці радіомовлення журналісти дотримувалися ряду критеріїв і правил, притаманних інтерв'ю.

Об'єктом статті є жанр інтерв'ю та особливості його використання інформаційними та розважальними радіостанціями України.

Мета статті – визначити характерні особливості підготовки радіоінтерв'ю та сформулювати практичні поради.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні аспекти та методичні поради щодо підготовки інтерв'ю на радіо досліджували: В. Різун, В. Лизанчук, С. Сербін, В. Миронченко. Більшість критеріїв підготовки інтерв'ю, які поширені у сучасному вітчизняному інформаційному просторі України, залишилися в спадщину з радянського періоду. Дослідники цієї проблеми з року в рік передруковують одні і ті ж критерії підготовки інтерв'ю та його особливості, не зважаючи на зміну часів і появу нових радіожанрів. Застарілі методи інтерв'ювання на радіо призвели до втрати популярності окремих видів інформаційного жанру (зокрема проблемного і подієвого репортажів), які вважаються пережитком «совка». А непопулярність радіо загалом зумовлена тим, що більшість журналістів просто не в змозі підготувати якісний продукт за результатами проведеного інтерв'ю. Вони створюють щось нове на «радянському» фундаменті, навіть не намагаючись врахувати потреби сучасної аудиторії. Розглядаючи методологію підготовки інтерв'ю, В. Лизанчук виділяє на такі правила:

1. Заздалегідь переглянути інформацію про героя, щоби не потрапити в халепу з питаннями і привернути його до себе (дуже складно завоювати симпатію людини).

2. Питання скласти заздалегідь, в певному логічному порядку. Можливо, під час інтерв'ю порядок порушиться, з'являться нові питання, відпадуть заготовлені. Головне – утримати ініціативу під час бесіди, пам'ятати, що у будь-якого інтерв'ю повинна бути тема, і питання цій темі повинні відповідати.

3. Наполягати на відповіді, адже співрозмовник може захотіти щось приховати.

4. Перевіряти вимову географічних назв, імен, посад, використаних у запитаннях.

5. Не нервувати під час інтерв'ювання високопоставленої особи. Це негативно відображається на ході інтерв'ю, і ініціативу перехоплює опонент [2, с. 18].

Сьогодні радіо не тяжіє до «ідеальності» в голосах, хоч сучасні принципи враховують не лише тембр голосу, а й правильність вимови, інтонацію, темп. Методичні вимоги до інтерв'ю передбачають, на переконання С. Сербіна, мовчазну повагу та довіру; активне слухання (участь у розмові); емоційність [7, с. 186]. Ці тези мають загальний характер, але вагомі для втілення на практиці.

Методичні вимоги до роботи журналіста під час інтерв'ю узагальнює В. Миронченко. За його словами, необхідно: а) бути гідним, рівним партнером у розмові; б) добре знати співбесідника, що дозволить точніше поставити йому запитання; в) не забувати про мету інтерв'ю і про завдання редакції (інтерв'ю не тільки задовольняє допитливість, а й виконує роботу пропагандиста); г) мати добре поставлений голос [6, с. 29]. У двох останніх пунктах виявляються недоліки ідентифікації щодо практичної роботи сучасного інтерв'юера. В. Миронченко наполягає на важливості інтерв'ю як методу пропаганди. Але оскільки зараз засоби масової інформації налаштовані на безстороннє висвітлення подій, ця функція недоречна.

Будь-яке інтерв'ю має трафік запитань. Саме вони визначають якість матеріалу і його внутрішню структурну організацію. Питання – головний «інструмент» журналіста в інтерв'ю, тому важливо запам'ятати кілька простих правил їх постановки:

1. Кілька запитань не об'єднують одним – опонент передусім відповідатиме на останнє, а про перші забуде.
2. Не ставлять питань, відповідь на які буде «Так» або «Ні».
3. Не починають питання словами: «Я б хотів вас запитати...», «Мене цікавить таке питання...», «Дозвольте поцікавитися...»
4. Уважно слухають відповіді, бо співрозмовник може відповісти на питання, яке знаходиться далі у вашому списку, тоді ставити його ще раз нема сенсу [4, с. 41].

Серед типів виділяють такі, які змушують згадувати – стосуються минулого; змушують думати – спонукають висловити думки щодо проблемного питання; гострі, відповідь на які є неприємною для інтерв'юованого [9, с. 186]. Вагомим критерієм інтерв'ю є його динамічність, що відображає реальну розмову.

В структурі радіоінтерв'ю чітко простежуються три композиційні частини: вступ (підводка), діалогічна частина і кінцівка. Вступ – це органічна складова радіоінтерв'ю, що знайомить слухачів із суттю проблеми, допомагає їм зорієнтуватися у ситуації. Тут коротко повідомляють тему, ідею і причини, що спонукали репортера звернутися до конкретної компетентної особи із запитаннями, та відомості про інтерв'юованого (посада, науковий ступінь, звання, місце роботи, прізвище, ім'я, по батькові тощо). Далі йде бесіда репортера зі співрозмовником. Кінцівка містить логічно-інтонаційну крапку радіоінтерв'ю.

Щоб визначити, наскільки теоретичні засади реалізовані на практиці, було проаналізовано програми українського радіоєфіру. Зазначимо, що зберегти відносну популярність в Україні змогло лише розважальне радіо, хоча за своєю концепцією воно є простішим, ніж інформаційне. Зрозуміло, що дорогою додому чи під час готування обіду (як зазвичай прослуховують радіо українці) дуже складно сприймати чисту аналітику і значно легше слухати пісні та жарти. Та все ж, аналізуючи розважальне та інформаційне радіо, спробуємо визначити причини популярності першого та знайти шляхи підняття рейтингів другого на прикладі програм, в основі яких – інтерв'ю.

Інформаційна радіостанція – це радіостанція, більшість матеріалів якої спрямовані на інформування суспільства про важливі події або тенденції сьогодення. Для аналізу інтерв'ю на інформаційній радіостанції обрано програму «Суботне інтерв'ю» на «Радіо Свобода». У статті проаналізовано випуски з такими інтерв'юованими: виконувачем обов'язків голови Адміністрації Президента Андрієм Синченком (12.04.2014), депутатом Віктором Балогою (19.04.2014), депутатом Олександром Донієм (26.04.2014), експертом з енергетичних питань Олександром Нарбутом (03.05.2014), экс-головою КМДА Володимиром Бондаренком (10.05.2014).

У студії працювали ведучі: Олександр Лашенко, Віталій Портников та Дмитро Шурхало. Тривалість інтерв'ю коливалася від 20 до 35 хвилин. Представлення було наявне в усіх програмах. Спочатку ведучий представляв себе, а потім – гостя. Після цього йшли запитання за темою розмови. Мова ведучих правильна. Протягом п'яти випусків не було зафіксовано порушення жодної норми української мови. Траплялися запинки, але таке явище характерне для мовлення у прямому ефірі. Питання під час інтерв'ю розгорнуті та інформативні, повно характеризують події, з контексту яких випливають. Здебільшого це питання, що змушують думати, а також гострі питання, наприклад: «Назвіть прізвища політиків, які курують мафією?», «Дмитро Фірташ пов'язаний з Росією?». Але від прямої відповіді на подібні питання інтерв'юовані відхилялися, а ведучі недостатньо наполягали на отриманні необхідної інформації. Відзначимо, що гострі питання призводять до втрати співрозмовником лідируючої позиції у бесіді. Серед інших ознак відповідей – розгорнутість, компетентність, використання спеціалізованої лексики, статистичного матеріалу, відсутність великих пауз. Загалом розмова проходить динамічно, відчувається контакт між

співрозмовниками, відсутні будь-які маніпуляції з боку ведучих. Відповіді на питання займають в середньому 2 хвилини, – до 5 хвилин, але в таких випадках журналіст намагається «розбавити» розповідь спікера власними фразами, щоб увага глядача не розсіювалася через звучання в ефірі лише одного голосу. У кінці розмови ведучий повторно представляє себе і свого гостя та дякує за розмову. Є логічне завершення у плані питань-відповідей.

Розважальна радіостанція – це радіостанція, матеріали якої формуються з розважальною метою, а критерій інформування займає другорядну позицію. Для аналізу на розважальній радіостанції «Люкс ФМ» обрано шоу «Зарядка». Проаналізовані інтерв'ю проводили Тетяна Татарченко та Слава Дьомін з учасницями гурту «Віа Гра» (19.05.2014), з кліпмейкером Аланом Бадоевим (08.05.2014), з лідером гурту «Скрябін» Кузьмою (03.04.2014), з учасницями гурту «Жемчуг» (23.12.2013), зі співаками братами Борисенками (22.11.2013). Кожне інтерв'ю тривало від 8 до 18 хвилин з музичними перервами. Ідентифікація ведучих безпосередньо перед інтерв'ю відсутня, оскільки воно є частиною програми, а представлення гостей наявне. Розпочинається інтерв'ю з питань особистого характеру: «Як прокинувся сьогодні? Як добирався до студії?». Шоу двомовне: Тетяна Татарченко говорить російською, Слава Дьомін – українською. Гості розмовляють зручною для них мовою. Мовлення Татарченко літературно правильне. Дьомін поряд із російськомовною колегою часто переходить на суржик (*стрелкі, хто у вас головний*), вживає нелітературну лексику (*підвалив у студію*), неправильно розставляє наголоси (*було*).

Питання під час інтерв'ю спрямовані на згадування, мають жартівливий характер, розмова не структурована та не тематична. Наприклад, розмовляючи з учасниками гурту «Віа Гра», ведучі спочатку цікавилися їх справами, потім запитували про новий кліп, потім далі про те, як їм вдалося прокинутися так рано, як їм працюється разом та де вони гастролюють. Єдиним тематичним інтерв'ю була розмова з учасницями гурту «Жемчуг». Вона стосувалася виключно роботи колективу. Відповіді гостей у проаналізованих матеріалах були «скупі»: інколи займали менше часу, ніж питання. Використовувалася проста, зрозуміла усім слухачам лексика. Зафіксовано маніпуляції з боку ведучих шляхом наведення суперечливих фактів, однак наявні контакти між співрозмовниками. Гострі запитання стосувалися особистого життя, мали жартівливу форму. Ведучі дозволяли і навіть допомагали інтерв'юваним відійти від відповідей, що свідчить про незацікавленість журналістів у прямих відповідях. Усі інтерв'ю проходили динамічно: відповідь на одне питання займала не більше хвилини, інтерв'ю переривали ігри з гостями. Серед недоліків назвемо сторонні шуми та постійний сміх учасників, що часто заглушував голоси ведучих та

Критерій оцінки	Інформаційне радіоінтерв'ю на «Радіо Свобода»	Розважальне радіоінтерв'ю на «Люкс ФМ»
Представлення	є	є
Графік запитань	наявний, але змінний відносно до ситуації	відсутній
Мова інтерв'ю	грамотна	неграмотна
Характер запитань	питання, що змушують думати	питання, що змушують згадувати
Характер відповідей	конкретні, відповідають проблемі	«розмиті»
Динаміка	наявна	наявна

ускладнював розуміння змісту розмови. відмінними від інтерв'ю на інформаційній

Маніпуляція	відсутня	наявна
Контакт	є	є
Бек-анаунсмент	є	є
Логічне завершення	є	нема

радіостанції є компліменти гостям, що одразу налаштовують на відкритість під час бесіди. Завершували інтерв'ю повторним називанням гостей та подякою за розмову. Логічне завершення на рівні питань-відповідей відсутнє. Порівняльний аналіз видів інтерв'ю викладено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз інтерв'ю

Продовження таблиці 1.

Висновки. Ключові моменти у загальній концепції інтерв'ю – мовлення, характер запитань та відповідей. За ними інформаційне інтерв'ю знаходиться на вищому рівні подачі, ніж розважальне. Недоліки останнього: відсутність чіткої структури розмови, окремої теми, розмитість відповідей респондентів, неграмотне, не літературне мовлення, яке веде до зниження загального рівня культури слухача. Негативні якості інформаційного інтерв'ю: часткове затягування розмови, розлогість відповідей, що погіршує сприйняття інформації слухачем, розсіює його увагу. Серед позитивних моментів обох інтерв'ю – наявність початкового та кінцевого представлення, динаміка розмови. Як бачимо, класичному жанрові відповідає інтерв'ю на інформаційному радіо, але саме радіо не користується популярністю через складнощі у подачі матеріалу. У розважальному радіо слухача приваблює здебільшого простота: воно не змушує думати, аналізувати, не містить незрозумілих слів чи тез. При цьому, структура радіоінтерв'ю розважального формату неструктуроване, нечітке в плані запитань і відповідей, що призводить до розсіювання інформації. Загалом рейтинг радіо в Україні низький, воно з кожним роком стає все менш популярним на ринку медіа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник ; 2-ге вид., перероб. і доп. / В. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 268.
2. Лизанчук В. Радіоінтерв'ю : чи найпростіший це жанр? / Василь Лизанчук // Теле- та радіожурналістика. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – Вип. 10. – С. 14–30.
3. Лизанчук В. Методи збирання і фіксації інформації в журналістиці : навч. посібник / В. Лизанчук, О. Кузнецова. – К. : НМК ВО при Мінвузі УРСР, 1991. – С. 96.
4. Люкс ФМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lux.fm/articles/program/20140425/5?backFlg=true>
5. Миронченко В. Діалогічні жанри радіомовлення / В. Миронченко. – К. : Вид-во КНУ, 1978. – С. 348.
6. Миронченко В. Основи інформаційного радіомовлення : підручник / В. Миронченко. – К. : ІЗМН, 1996. – С. 440.
7. Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25330718.html>
8. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник / В. В. Різун. – К. : Просвіта,

2008. – С. 260.

9. Сербін С. М. Інтерв'ю в прямому радіоефірі / С. Сербін // Наукові записки. Сер. : Філологічна. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2012. – Вип. 29. – С. 183–187.

Elena Berezhnyuk

Requirements for Radio Interview

This article contains an overview of the features interviews, analysis of conformity to the Ukrainian radio interview methodological advice. Based on the interviews the author illustrates that Ukrainian radiojournalists are low-educated.

Keywords: journalism, requirements, radio interview.

Елена Бережнюк

Требования к радиointerview

Статья содержит общий обзор особенностей интервью, анализ соответствия интервью на украинском радио методическим советам. На основе интервью информационного и развлекательного форматов автор иллюстрирует низкую подготовку отечественных радиожурналистов.

Ключевые слова: журналистика, требования, радиointerview.